
IRODALMI MÚZEUM

SZENTELEKYRE EMLÉKEZVE

Gál László egyik vitacikke nyomán

A nagybecskereki *Tükör* című riportlap a harmincas években több ízben cikkezett Szentelekyről. László B. Jenő vagy írói álnéven Vékony Náci, a lap szerkesztője gyakran adott teret a Szentelekyvel kapcsolatos visszaemlékezéseknek, alkalmi, évfordulós írásoknak. 1936 szeptemberében éppen egy ilyen cikk készítette Gál Lászlót arra, hogy szót kérjen a lap hasábjain. László B. Jenőhöz intézett levele sajátos kordokumentuma a jugoszláviai magyar irodalomnak, mert vázolja a Szenteleky halálát követő néhány év irodalmi, könyvkiadói viszonyait, Gál egyéni meglátásait.

„Kedves Jenő bátyám!

Szenteleky Kornél halálának évfordulójáról néhány keresetlen szóval a *Tükör* is megemlékezett. Nekem sajnos nem adatott meg Szentelekyt ismerem, de az anch io sono pittore jogon, engedd meg, hogy ideálljak az emlékezők közé: emlékezni és számadásra vonni.

Írod, hogy Szenteleky »... nem tudta megérteni az irodalom kereskedelmi kapcsolatait. Csak úgy történhetett meg, hogy még az a kevés összefogó munka, amit betegen, magát rontva és emésztve végzett, úgyszólván széthullt. De ezért nem Szenteleky a felelős, hanem azok az írók, akik eltávolodtak az ő intencióitól«.

Az irodalomnak igenis vannak kereskedelmi, vagy inkább gazdasági kapcsolatai. Az irodalom nem amatőrsport és nem is ebek harmincadja. *De tény az, hogy itt minden összefogó munka – ha van ilyen – széthullt és tény az, hogy szétszórva pusztul a bácskai homok néhány igazi tehetsége. Nincs hely, nincs lehetőség, nincs levegő, nincsen mecénás és nincsen olvasó.*

Erdély, Szlovenszko irodalmi hatalmas tölggyekké nőttek, de itten cserje sincs.

Talán nem is azok az írók okozták ezt a temetői csendet »akik eltávolodtak az ő intencióitól«. Én nem ismerem ezeket az intenciókat, de hittel hiszem,

hogy Szenteleky módot akart adni ennek a friss hajtásnak, hogy nőjjon, terebélyesedjen, adjon árnyékot és gyümölcsöt. Szenteleky Kornél meghalt. Még a halhatatlan halottakat sem lehet feltámasztani. De mit csinálnak az élők?

Az író ír. Aki nem ír az nem író. Hát hol vannak az írók? Három nagy lapja van Jugoszlávia magyarságának és én megkérdezem a három jugoszláviai magyar laptól: hová tettétek Jugoszlávia magyar íróit?

Karinthyt, Szép Ernőt, Szomoryt, Tersánszkyt, Móricz Zsigmondot, az erdélyieket, a szlovénszókíakat mind megtaláljuk a jugoszláviai magyar napilapjaink hasábjain, de az itteniek?

Hová tették azokat az írókat, akik, ha gyengébb hangon is – bár vállalom a felelősséget azért a merésznek hangzó kijelentésért, hogy egy elfáradt Szép Ernőt, egy önmagábaunt Szomorý Dezsőt az itteniek is tudnak pótolni és elfelejtetni – de az itteni magyarság hangján írnának itteni problémákról, itteni színekkel? Hová tették a jugoszláviai magyar írókat és miért hallgat Radó Imre, Munk Artúr, Cziráky Imre, Borsódy Lajos, Huszár Sándor és miért hallgatott el mindenki itten, aki hitet érzett magában és erőt. Miért ez az ájult csend és van-e valaki, aki vállalná érte a felelősséget.

Tiszta bort a pohárba és tiszta poharat! Ha ingyen, ha nagyon kevés pénzért Karinthy kaphatok, nem fizetek ötven, száz, vagy – uram bocsáss! – százötven dinárokat itteni íróknak. Ez a helyzet! Nincsen hová írni, mert nincsen, aki írásért fizet. A magyar lapok nem jönnek be az országba, tehát azokból veszek minden közölni valót. Ez a kiadó szomorú álláspontja. De tudja-e Karinthy, hogy egyetlen úri gesztussal tönkretette egy neki idegen országbéli magyar kisebbség irodalmát? De vállalják-e a felelősséget akkor, ha a való helyzetet feltárjuk előtte és előttük, mindenki előtt, aki két és három pengőért adta el az úgynevezett utánközlési jogot.

De vállalja-e a felelősséget az a kiadó, aki előtt megkondítjuk a pusztuló magyar irodalom vészharangját?

Mert igenis szükség van arra, hogy mi írjunk a mi bajainkról, a mi örömeinkről, a mi népünkről. Mert igenis szükség van arra, hogy őrizzük a nyelvünket, a kultúránkat. Mert igenis jobban ízlik néha a saját termésű vinkó a legzamatosabb tokaji aszunál.

Hát álljanak elő mind, akik vállalják a felelősséget azért, hogy néhány száz-ezer egysorsot elő közül egyetlenegynek sem adatott meg a hang.

És akkor Jenő bátyám rá fogsz jönni, hogy nem az írókban volt a hiba.

Bocsáss meg, ha túlságosan igénybe vettelek. Elhallgatok, de még lesz mondanivalóm.

Szeretettel köszönt
Gál László”

Közzéteszi Németh Ferenc